

Docenthandleiding – Bouw je eigen mijnmuseum

Informatie:

TV: Tijd van wereldoorlogen & Tijd van computer en televisie

Thema's: Mijnverleden, arbeiders, migratie, milieu, mijnsluitingen.

Duur: meerdere werklessen

Achtergrondinformatie

De Limburgse steenkolenmijnen vormden tussen circa 1900 en 1974 het economische hart van Zuid-Limburg. De mijnen zorgden voor werk, verstedelijking en sociale structuren, maar ook voor gevaarlijk werk, afhankelijkheid en een sterke eenzijdige economie. De sluiting van de mijnen vanaf 1965 betekende een breuk in het leven van duizenden gezinnen. De herstructurering ("van zwart naar groen") liet zien hoe ingrijpend economische veranderingen kunnen zijn en hoe lang de sociale gevolgen kunnen doorwerken.

Leerdoelen

Na deze opdracht kunnen leerlingen uitleggen hoe de steenkolenmijnen het leven, het landschap en de economie van Limburg hebben gevormd en waarom de mijnsluitingen zulke grote gevolgen hadden. Leerlingen ontvangen de eisen met begrippen. Het is de bedoeling dat zij deze verder uitwerken, voorbeelden erbij zoeken of aanvullen. *Let op: elke verdieping heeft eigen leerdoelen.*

Opdracht

Leerlingen maken in groepen van ca 4 een mijnmuseum. Dit mag:

- op papier (poster, plattegrond, infopanelen);
- als maquette of knutselwerk;
- digitaal (bijvoorbeeld Minecraft, Roblox, PowerPoint, Canva).

Didactische aandachtspunten

- De opdracht is inhoudelijk veel, maar vormvrij: focus bij feedback altijd eerst op begrip, niet op uiterlijk.
- Stimuleer leerlingen om verbanden te leggen tussen verdiepingen (bijv. ondergronds werk ↔ gezondheid ↔ sluitingen).
- Bij digitale omgevingen (Minecraft/Roblox): inhoud moet zichtbaar benoemd of uitgelegd worden (bordjes, uitlegpanelen).

Formatieve rubrics

Verdieping -1 – Ondergronds

Na deze verdieping kan de leerling:

- uitleggen wat steenkool is.
- aangeven waar steenkool in Limburg werd gewonnen.
- beschrijven op welke manieren steenkool werd gewonnen (dagbouw, schachten, stolten).
- uitleggen waarom werken ondergronds gevaarlijk was, met één concreet voorbeeld.

Waar let de docent inhoudelijk op?

Aspect	Basis	Goed	Sterk / verdiepend
Wat is steenkool?	Leerling benoemt steenkool als brandstof.	Leerling legt uit dat steenkool nodig was voor stoommachines, fabrieken en verwarming.	Leerling verbindt steenkool aan de Industriële Revolutie en legt uit waarom steenkool hout verving (schaarste, hogere energiewaarde).
Ligging in Limburg	Benoemt dat steenkool in Limburg voorkomt.	Legt uit dat steenkool hier relatief dicht onder de grond ligt.	Verbindt ligging aan vroege winning (Romeinen, Wormdal) of aan geologische kenmerken (vorming steenkool).
Problemen onder de grond	Benoemt dat het gevaarlijk was.	Legt uit waarom: water, instorting, stof.	Verbindt techniek aan oplossingen (pompen, houten stutten, liften) én aan risico's die bleven bestaan (bijv. ook stoflongen).
Hoe zag het beneden uit	Benoemt elementen	Legt bij sommige uit 'waarom'.	Kan het gebruik van paarden verklaren en koppelt ondergrondse kapellen aan Heilige Barbara of strenggelovige mijnkolonie.

Docentduiding:

Sterk werk laat zien dat "ondergronds werken" niet alleen fysiek zwaar was, maar technisch steeds complexer werd, zonder dat het ooit echt veilig werd.

Verdieping 0 – Leven in de mijnkolonie

Na deze verdieping kan de leerling:

- beschrijven wat het werk van een mijnwerker inhield.
- uitleggen welke rol vrouwen hadden in een mijnwerkersgezin.
- aangeven hoe kinderen werden voorbereid op werk in de mijn.
- uitleggen waarom mijnkoloniën werden gebouwd.

Aspect	Basis	Goed	Sterk / verdiepend
Rolverdeling	Benoemt mannen/vrouwen/kinderen.	Legt taken per gezinslid uit.	Laat zien dat het hele gezinsleven draaide om de mijn (werktijden, inkomen, toekomst).
Mannen	Benoemt werken in de mijn.	Beschrijft ploegendiensten en zwaar werk.	Verbindt werk aan trots, identiteit en gevaar (“koempel zijn”).
Vrouwen	Benoemt huishouden.	Legt zorgtaken en afhankelijkheid uit.	Laat zien dat vrouwen onzichtbare maar cruciale rol speelden in het draaiend houden van het gezin.
Kinderen	Benoemt school.	Legt OVS en vroege voorbereiding uit.	Plaatst kinderen in levensloop: weinig keuzevrijheid, toekomst vaak vastgelegd.
Wonen (koloniën)	Benoemt mijnkolonie.	Legt uit waarom mijnen huizen bouwden.	Benoemt ook controle en afhankelijkheid: wonen, werk en sociale voorzieningen via de mijn.

Docentduiding:

Sterk werk vermijdt romantisering (“gezellig mijnleven”) en laat ook afhankelijkheid en beperkte keuzemogelijkheden zien.

Verdieping 1 – Groei en bloei

Na deze verdieping kan de leerling:

- uitleggen hoe steden in de mijnstreek snel groeiden.
- beschrijven waarom er arbeidsmigranten nodig waren.
- noemen uit welke landen arbeidsmigranten naar de mijnstreek kwamen.
- aangeven waarom de mijnstreek economisch afhankelijk werd van de mijnen.

Aspect	Basis	Goed	Sterk / verdiepend
Verstedelijking	Benoemt groei van steden.	Gebruikt cijfers (bijv. Heerlen).	Legt uit hoe snel en kunstmatig deze groei was.
Voorzieningen	Noemt winkels of wijken.	Legt infrastructuur uit (spoor, wegen).	Laat zien dat hele steden functioneerden dankzij de mijn.
Arbeidsmigratie	Benoemt buitenlandse arbeiders.	Noemt herkomstlanden.	Legt uit waarom Limburgers alleen niet genoeg waren en waarom migranten nodig waren.
Gezellenhuizen	Benoemt pensions.	Legt functie uit.	Verbindt dit aan tijdelijke arbeid, isolement en integratieproblemen.
Welvaart vs. kwetsbaarheid	Benoemt welvaart.	Benoemt afhankelijkheid.	Maakt expliciet dat economische groei een keerzijde had.

Tip:

Betrek ook eigen familiegeschiedenis of regionale geschiedenis. Welke stad in de buurt is een echte 'mijnstad'? Zijn er leerlingen die in oude mijnwerkershuizen wonen, in opzichtershuisen (wat is het verschil) of zijn er opa's koempel geweest? Denk ook aan het betrekken van lokale voetbal- of muziekverenigingen, die vaak een oorsprong hebben in het mijnverleden.

Verdieping 2 – Mijnsluitingen

Na deze verdieping kan de leerling:

- aangeven wanneer werd besloten om de mijnen te sluiten.
- uitleggen waarom steenkoolwinning niet meer rendabel was.
- beschrijven wat de sluitingen betekenden voor mijnwerkers.
- aangeven waarom de sluitingen als een schok werden ervaren.

Aspect	Basis	Goed	Sterk / verdiepend
Besluit 1965	Noemt jaartal.	Noemt Den Uyl en locatie.	Plaatst besluit in context van internationale energiemarkt.
Redenen sluiting	Noemt olie/gas.	Legt economische redenen uit.	Verbindt aan globalisering en concurrentie.
Afbouw	Benoemt sluiting.	Legt gefaseerde sluiting uit.	Laat zien waarom fasering nodig was, maar emotioneel weinig verschil maakte.
Reacties	Benoemt verdriet/woede.	Beschrijft onzekerheid.	Laat zien hoe identiteit en toekomst wegvielen.

Docentduiding:

Sterk werk maakt duidelijk dat dit geen 'logische economische stap' was voor de mensen zelf, maar een existentiële breuk.

Verdieping 3 – Van zwart naar groen

Na deze verdieping kan de leerling:

- uitleggen welke nieuwe vormen van werk werden geïntroduceerd na de mijnsluitingen.
- beschrijven welke sociale problemen ontstonden na de sluitingen.
- aangeven hoe oude mijnterreinen een nieuwe functie kregen.
- uitleggen waarom de gevolgen van de mijnsluitingen nog steeds merkbaar zijn.

Aspect	Basis	Goed	Sterk / verdiepend
Nieuwe industrie	Noemt nieuw bedrijf.	Noemt meerdere voorbeelden.	Vergelijkt oud mijnwerk met nieuw werk (lichter, schoner, maar ook vervreemdend).
Sociale problemen	Benoemt werkloosheid.	Benoemt meerdere problemen.	Verbindt problemen aan jongeren, drugs, leegloop.
Landschap	Benoemt 'groen'.	Geeft voorbeelden herbestemming.	Benoemt ook verlies van erfgoed en herinnering.
Erfenis mijnen	Benoemt Mijnmuseum.	Verbindt verleden en heden.	Reflecteert kritisch: wat is opgelost, wat niet?

Docentduiding:

Sterk werk laat zien dat 'van zwart naar groen' geen eindpunt is, maar een langdurig proces.

Afsluitende reflectievraag

Waarom hebben de steenkolenmijnen Limburg gevormd, en waarom zijn de gevolgen van de mijnsluitingen vandaag nog steeds merkbaar?

De steenkolenmijnen zorgden voor werk, bevolkingsgroei en verstedelijking, waardoor Limburg veranderde van een agrarische regio in een industriegebied. Tegelijkertijd maakte die afhankelijkheid van één sector de regio kwetsbaar. Toen de mijnen sloten, verdwenen in korte tijd tienduizenden banen en viel een hele manier van leven weg. De gevolgen waren langdurige werkloosheid, sociale problemen en leegloop. Hoewel er nieuwe industrie en diensten kwamen, werken deze veranderingen tot op de dag van vandaag door in het landschap, de economie en het zelfbeeld van de regio.